

**ФОРМУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНОГО ТА ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ СТУДЕНТІВ
В ЗОБРАЖЕННІ АРХІТЕКТУРИ ТА АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА
В УМОВАХ ПЛЕНЕРУ**

Міхова Т.В., доцент кафедри рисунка, живопису та архітектурної графіки
Одеська державна академія будівництва та архітектури
Тел.: 0984540799

Башкатов П.П., доцент кафедри рисунка, живопису та архітектурної графіки
Одеська державна академія будівництва та архітектури
Тел.: 0984029221

Анотація. Розглядаються питання щодо підвищенні якості художньої професійної підготовки майбутніх архітекторів та формування теоретичного та практичного досвіду в зображенні архітектури та архітектурного середовища в умовах пленеру.

Ключові слова: архітектурне середовище, начерки, зарисовки, пленер.

Резюме. В учебной практике изображение архитектуры и архитектурной среды с натуры, в условиях пленэра, является неотъемлемой частью профессиональной подготовки будущих архитекторов, которая дополняет и расширяет основные задания по дисциплинам художественного цикла. Работа на пленере с натуры тренирует руку и глаз, развивает способность быстро улавливать пропорции, понимать конструктивные особенности архитектурных форм, влияние освещения и состояния природной среды на передачу объемно-пластических особенностей архитектурных форм и цветового решения всей композиции. Выполнение набросков, этюдов и зарисовок развивает зрительную память и помогает будущему архитектору в овладении навыками, необходимыми для эскизного проектирования, оформления проектов, а также умение быстро передавать задуманное на листе. В статье рассматриваются основные вопросы формирования теоретического и практического опыта студентов в изображении архитектурной среды.

Постановка проблеми. При зображенні архітектурного середовища в умовах пленеру важливе місце займає уважне вивчення натури, оточуючого середовища, що має на меті розвивати почуття прекрасного та смаку, а також сприяє розумінню законів та закономірностей, що потребують завершеності в роботі над зображенням. Пошуки ефективних методів навчання для підтримки творчого потенціалу студентів, а також визначення кола теоретичних та практичних питань є актуальними та не втрачають своєї значущості.

Мета роботи. Визначити основні питання щодо формування у студентів, теоретичного та практичного досвіду в зображенні архітектури та архітектурного середовища в умовах пленеру.

Завдання. Запропонувати та вдосконалити систему вправ навчального рисунка щодо зображення архітектури та архітектурного середовища в умовах пленеру як одного з головних аспектів формування теоретичного та практичного досвіду студентів.

Навчальний рисунок – одна із основних спеціальних дисциплін у підготовці студентів архітекторів, яка вимагає виховання професійних умінь та навичок. Методика викладання рисунку формує такі професійні якості майбутніх архітекторів, як конструктивне, просторове та образне мислення, володіння технікою рисунку від руки.

Формування теоретичного та практичного досвіду студентів в зображенні архітектури та архітектурного середовища вбачаємо в системі цілеспрямованих вправ, як спеціально організованих та неодноразово повторюваних, завдяки яким вдосконалюється та закріплюється система навичок.

Так, художник, виконуючи начерки або довгострокові малюнки, не замислюється над тим, як тримати олівець, з чого починати малюнок, як визначити пропорції та інше. Це пояснюється тим, що подібні дії виконувалися ним сотні тисяч разів і не потребують попереднього продумування та усвідомлення окремих операцій та дій. Більшість ситуацій, з якими зустрічається він у роботі, вже йому добре відомі. А судження з'являються у згорнутій формі. Якщо це виконання начерків чи замальовок, досить швидко фіксується рух, пропорції, положення у просторі. Тобто теоретичні знання поєдналися у нього з визначеними функціями дії, а розумові зусилля спрямовані на творчий акт.

В розумовому процесі початківця зовсім інакше виглядають його дії. Кожен момент довго обдумується, за кілька хвилин, протягом яких необхідно в малюнку показати найбільш характерне (рух, пропорції, положення у просторі та ін.), початківець досить повільно «змальовує» кожен фрагмент об'єкта, начебто уточнюючи його контур. При цьому увага не звертається на такі важливі моменти, як пропорції, пластичні особливості, загальне положення. Малюючий не бачить цілісно, а подетально намагається змалювати контур фігури. Про це свідчить навіть характер самої лінії. Таким чином, виникає потреба в усвідомленні та аналізі дій, виконуваних студентом під час роботи [3].

По-перше, ми виділимо зміст дій та етапи, характерні для створення навчального малюнка. Присутність етапів в розгорнутому (послідовному) вигляді має на увазі послідовно змінюючі дії, які присутні при виконанні навчального малюнка.

Перший етап. Усвідомлення задуму чи сюжету та компонування його у форматі – є невід'ємною ланкою у процесі створення малюнка. Студент повинен докладно ознайомитися з натурою, визначити її характерні риси, конструктивні ознаки, розмір, характер форми, пропорції. Таке попереднє спостереження служить підготовкою до детальнішого аналізу об'єкта зображення й реалізується в загальному компонуванні у форматі аркуша і визначенням характерних пропорційних співвідношень.

Другий етап характеризується більш детальним дослідженням форми зображуваного предмета за принципом «від загального до часткового». Уточнюються пропорційні співвідношення окремих частин, елементів, їхні конструктивні особливості. Здійснюється пошук і вибір образотворчих та виразних засобів.

Третій етап – моделювання. Супроводжується аналізом об'єму (пластики) форми; виявленням матеріальності форми, її фактури, проробленням тональних відносин, вибором техніки виконання і засобів виразності роботи в цілому.

Четвертий етап – узагальнення. Уточнюється малюнок «від часткового до загального». Завершується процес пошуків та експериментування і відбувається технічна доробка малюнку, тобто довершення його до рівня відповідності первинному задуму.

Виникає питання, яким чином спосіб дії початківця перевести в вищеозначену систему навичок, щоб надати його образотворчій діяльності продуктивного (творчого) характеру, а також усвідомленого їх використання.

Вище ми зазначили необхідність вправ, що являють собою цілеспрямовані, спеціально організовані та неодноразово повторювані виконання дій. Такими вправами в навчальному процесі – є начерки та замальовки з натури. Система навчання начеркам побудована на поступовому ускладненні способів їх виконання, пов'язана з навчанням довгостроковому малюнку.

Вдосконалення системи начерків та зарисовок у період вивчення тем щодо зображення архітектури та архітектурного середовища в умовах пленеру, коли студенти виконують завдання не в аудиторії, а безпосередньо на вулиці – слугує інструментом розвитку композиційного мислення та просторового уявлення. Принцип побудови завдань теоретичного та практичного характеру у цей період має бути аналітичним та послідовно

вивчати всі аспекти зображення архітектури та архітектурного середовища в умовах пленеру. Натурні рисунки мають бути закріплені композиційно-пошуковими та графічними вправами, які збагачують композиційно-пошукову роботу студентів. Вправи мають постійно видозмінюватись залежно від матеріалу (олівець, м'які матеріали, акварель), способу виконання рисунка (лінійні, конструктивно-пластичні, плямові та ін.), стану природи та оточуючого середовища [1].

Вдосконалення теоретичного та практичного досвіду студентів у період вивчення тем щодо зображення архітектури та архітектурного середовища має включати наступні теоретичні та практичні аспекти:

- теоретичні питання щодо застосування законів лінійної та повітряної перспективи при зображенні архітектури та архітектурного середовища;
- вивчення та аналіз архітектури та її взаємозв'язку з навколишнім середовищем;
- графічні засоби та матеріали, їх виразні та образотворчі можливості.

Закріплення теоретичних знань та практичних навичок в живописі та графіці.

Визначення практичного комплексу питань та вправ, що мають бути засвоєні в період виконання начерків та замальовок в умовах пленеру наступні:

- поетапне оволодіння системою начерків та зарисовок;
- методика виконання лінійно-конструктивних та тональних начерків та зарисовок;
- виконання практичних вправ задля визначення виразних можливостей графічних технік та матеріалів.

Основна мета вправ – розвиток у студентів здібності до спостереження, вміння швидко уловлювати пропорційні, конструктивні особливості та світлотіньові співвідношення.

Комплекс вправ та поступове їх ускладнення має на меті такі завдання, які опановуються послідовно в начерках та замальовках: цілісність зображення – вміння у роботі над рисунком підпорядковувати його окремі частини і деталі загальному вирішенню всього рисунку в цілому; принцип роботи від загального до окремого; вміння деталізувати, не руйнуючи цілого; об'ємність сприймання – уміння передавати об'ємно; правильно додержуватись тональних відношень. Виявлення характерності, тобто рисуєчи, треба привчитися знаходити засоби для того, щоб підкреслювати найхарактерніше в природі, прагнучи таким чином до найбільшої виразності. За допомогою систематичних вправ студенти повинні навчитися розуміти будову кожної архітектурної споруди, що становить предмет їх вивчення. З кожним днем необхідно шліфувати техніку ескізної графіки (начерки та замальовки), використовуючи різні прийоми та засоби зображення: олівець, фломастер, туш, змішані техніки та акварель.

Висновки. Означене коло питань та комплексний підхід щодо проблеми формування теоретичного та практичного досвіду студентів в зображенні архітектури та архітектурного середовища в умовах пленеру має на меті покращити художню підготовку студентів. Однак не вичерпує всіх аспектів та вбачає перспективу подальших розробок в дослідженні нових форм і методів формування практичних навичок студентів в системі архітектурної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барщ А.О. наброски и зарисовки. – М.: Искусство, 1970. – 165с.
2. Ежов В.И. Эскизная графика архитектора: Архитектурная композиция. Эскизное проектирование. Природная и городская среда (Альбом-монография). – Киев: Информ.-издат. центр «Символ-Т», 2003. – 336с.: ил.
3. Калмыкова З. И. Продуктивное мышление как основа обучаемости. – М.: Педагогика, 1981. – 200 с.